

Raadsvoorstel

Raadsvergadering:	31-03-2025
Commissie:	17-03-2025
Agendapunt:	3.
Onderwerp:	Berging Vliegtuigwrak Veessen
Afdeling:	ROW
Opsteller:	projectleider extern Wilma Blankvoort
Telefoonnummer:	bereikbaar via 0578-699494
E-mailadres	w.blankvoort@heerde.nl
Portefeuille:	O.G. Prinsen
Programma:	Bestuur

De raad besluit om:

1. In aansluiting op het besluit van 4 maart 2024 een bedrag van € 2.160.000,- als voorfinanciering beschikbaar te stellen voor de verdere voorbereiding en de berging van het vliegtuigwrak in Veessen;
2. Dit bedrag te dekken uit de bijdrage van het rijk uit het Nationaal Programma berging vliegtuigwrakken met nog vermiste vliegers uit de Tweede Wereldoorlog waarin zich mogelijk stoffelijke resten van de bemanning bevinden (Nationaal Programma).

Inleiding

Op 4 maart 2024 heeft u besloten over te gaan tot de berging van de restanten van een Messerschmitt Bf 109, gecrasht op 30 januari 1944, en de vermoedelijke stoffelijke resten van de piloot in Veessen.

Het voorbereidingskrediet van € 140.000,- dat u tegelijkertijd beschikbaar stelde, is gebruikt om de benodigde onderzoeken te doen en gesprekken te voeren met eigenaren/pachters zoals Staatsbosbeheer, Waterschap Vallei en Veluwe en Rijkswaterstaat, in de omgeving van de crashlocatie. Maar ook met andere betrokken instanties, zoals de provincie Gelderland en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Ook is de regioarcheoloog Stedendriehoek betrokken. En van de lokale werkgroep maakt de Stafofficier Vliegtuigberging (SOVB) deel uit. Ook ecologie in de breedte, en in het bijzonder vanwege de beverburcht in de nabije omgeving, speelt een belangrijke rol bij de onderzoeken. Daarom zijn ecologen aan de lokale werkgroep toegevoegd. En er is een informatiebijeenkomst geweest in Veessen op 30 januari 2024.

Beoogd doel

Respectvolle berging in 2025 van het vliegtuigwrak in Veessen met vermoedelijk de stoffelijke resten van de piloot.

Bevoegdheid / Juridisch kader

De beslissingsbevoegdheid voor het uitvoeren van de berging ligt bij het gemeentebestuur.

De burgemeester is beslissingsbevoegd voor de opsporing en ruiming.

De commandant van de ruimploeg is beslissingsbevoegd voor de veiligheid van het personeel.

De daadwerkelijke berging geschiedt onder verantwoordelijk van de SOVB van het Logistiek Centrum Woensdrecht van het Commando Luchtmachtstrijdkrachten.

Eerdere besluitvorming en kaders

Zie raadsvoorstel en – besluit 4 maart 2024.

Eventuele communicatie over of herinnering aan de historische waarde van de opbrengst van de berging komt voor rekening van de gemeente.

Argumenten

1.1. De uitvoering van de berging is niet eenvoudig

Ook de landelijke werkgroep (zie onder geld) is zich er van bewust dat de bergingen die nu op de agenda van het Nationaal Programma staan, niet eenvoudig zijn. De eenvoudiger bergingen hebben vaak al plaatsgevonden voordat het Nationaal Programma van kracht was.

De aanvankelijke optie om de bergingslocatie te ontsluiten via de uiterwaarden is om meerdere redenen niet mogelijk:

- drassigheid en watergreppels in het achtergelegen rietland en risico op verhoogde waterstand waardoor er geen goede ondergrond is voor de 750 lengte aan rijplaten;
- het risico van uitspoel van de benodigde laag van 20 cm houtsnippers onder de rijplaten bracht de vergunning van Rijkswaterstaat in gevaar;
- extra rijbewegingen die leiden tot een verhoogde emissie in het Natura 2000 gebied.

Vanwege het Natura 2000 gebied moest ook elders een tijdelijke verwerkingslocatie van circa 2 ha gevonden worden. Omdat het heen en weer rijden van vrachtwagens met laadbakken grond richting Marle, en dus dwars door Veessen over de dijk, vanuit verkeersveiligheid niet gewenst is, zou er een tijdelijk nieuw landhoofd moeten worden aangelegd. Dit omdat de huidige op- en afrit vanaf de IJsseldijk, die als ontsluiting van de uiterwaarden gebruikt moest worden, niet geschikt is om richting de inlaat te draaien.

Daarom is gekozen voor een Plan van Aanpak met ontsluiting van de bergingslocatie via modulaire brugdelen vanaf de IJsseldijk. Hiervoor moet ook een tijdelijk landhoofd worden aangebracht als ondersteuning van deze modulaire brugdelen. Voor het overige blijft de omvang van de bergingslocatie, de diepte van de kuip en een verwerkingslocatie elders hetzelfde. Dit is met betrokken partijen verder uitgewerkt en vormt de uitvraag voor de meervoudig onderhandse aanbesteding aan WSCS-OCE gecertificeerde bedrijven. De uitvraag is, om de termijn te halen, in maart gestart. De berging en het verwijderen van de bergingskuip moet namelijk afgerond zijn voor 1 november, het zogenaamde gesloten seizoen van het Waterschap.

Kanttekeningen

1.1. De berging is kostbaar.

Duidelijk is dat de berging in Veessen niet eenvoudig is en kostbaar. Vanwege de hoogte van de het bedrag, begroot totaal van € 2.300.000,- inclusief het voorbereidingskrediet, is daarom opnieuw contact gezocht met het ministerie om ons er van te verzekeren dat de kosten worden gedekt binnen het Nationaal Programma.

De landelijke werkgroep berging vliegtuigwrakken met vermiste vliegers WO II bestaande uit vertegenwoordigers van de VNG, ministerie van BZK, de Studiegroep Luchtoorlog, het Platform Blindgangers en de SOVB, die twee keer per jaar vergadert, heeft op 29 januari hierover gesproken. Hoewel er ook bij hen sprake is van ongemak over de hoogte van het bedrag wordt afzien van de berging niet realistisch geacht. Op 31 januari is dit schriftelijk toegelicht door de voorzitter van de landelijke werkgroep tevens plaatsvervangend directeur van het Ministerie van BZK (zie bijlage 2).

Uiteraard is in dit stadium nog steeds sprake van een begroting en stelt de lokale werkgroep alles in het werk om waar mogelijk kosten te beperken, voor zover dat realistisch is en de uitvoeringszekerheid niet in gevaar komt. En het Ministerie van BZK kijkt mee.

Geld

De kosten van de berging worden gedekt door de bijdrage uit het Nationaal Programma van het Ministerie van BZK. Tenzij besloten wordt tot extra inzet vanwege archeologie dat niet noodzakelijk is vanwege de vergunningverlening of tot een blijvende herinnering aan de historische waarde van de berging. Aan de communicatie die nu op stapel staat zijn geen noemenswaardige kosten voor de gemeente verbonden. De gemeente Heerde schiet de kosten voor totdat deze door het Rijk worden terugbetaald en dat gaat via de bommenregeling van het gemeentefonds. De rentekosten worden meegenomen in de afrekening met het Ministerie van BZK .

Lopende het proces zijn er, naast de uitvoerbaarheid van de berging (zie argument 1.1.) kostenverhogende ontwikkelingen geweest:

- om het project vergund te krijgen is het noodzakelijk dat 70% van het in te zetten materieel emissieloos is;
- De voorwaarden die de SOVB, op basis van zijn ervaringen elders, stelt aan de inrichting van de verwerkingslocatie en de aanwezigheid van een toezichthouder gedurende de gehele uitvoering.

Het bedrag dat nu van u gevraagd wordt, is een begroot bedrag. Na afloop van het project dient u de werkelijke kosten van het project vast te stellen voor de bijdrage uit het Nationaal Programma.

Communicatie

De klankbordgroep Veessen is voor ons collegebesluit over dit raadsvoorstel geïnformeerd over de voortgang. En uiteraard gaan we in gesprek met eigenaren/omwonenden van de verwerkingslocatie zodra daarover overeenstemming is.

In december is een toelichting door de projectleider gegeven tijdens een 'scholenoverleg' op het project en het aanbod om hier aandacht aan te besteden door de scholen. De uitkomst hiervan is dat CBS De Lichtbron in Wapenveld en IJsselvallei in Veessen gebruik willen maken van een gastles door Georg van der Most die zich als deskundig inwoner vrijwillig hiervoor beschikbaar stelt en ook dit jaar een tentoonstelling bij Villa Jacoba inricht over de (lucht)oorlog 40-45.

Tijdens de bergingswerkzaamheden die naar verwachting twee weken gaan duren, komt er een middag voor belangstellenden om de bergingslocatie te bezoeken.

De communicatie tijdens de bergingswerkzaamheden vindt plaats door de SOVB en de communicatieadviseur van Defensie. Voor het overige, voor en na de berging, komt de communicatie vanuit de gemeente Heerde.

Uitvoering

Volgens planning starten de voorbereidingen op 25 augustus en zal de daadwerkelijke berging in de laatste twee weken van september plaatsvinden, waarna de bergingslocatie en de verwerkingslocatie ontmanteld worden.

Advies commissie(s)

De commissie adviseert behandeling als A-onderwerp.

Heerde, 11 februari 2025

Het college van Heerde

Mr. O.G. Prinsen, burgemeester

B. van Zuthem, gemeentesecretaris

Bijlagen:

1. Raadsbesluit 31 maart 2025 berging vliegtuigwrak Veessen
2. E-mail Ministerie BZK 31 januari 2025 geanonimiseerd

Ter inzage:

Geen